

Ivan Antunović

*Pokrie li tko tuđim jezikom svoju
narodnost, onda sin zataja svog
otca i osrami svoju mater.*

(citat 16. str. 93.)

DUŽIJANCA 2023

RIČ BUNJEVAČKE MATICE časopis za nauku, kulturu i stvaralaštvo

Godina: XVIII Broj: 3
Jul - Septembar 2023. - Tiraž: 400

Izdavač:
Bunjevačka matica

Glavna i odgovorna urednica:
Jadranka Tikvicki

Urednica:
ma Sandra Iršević

Lektorka:
Jadranka Tikvicki

Tehničke urednice:
Dušica Vojnić Kortmiš
Miroslava Antunović

Redakcija:
Mijo Mandić
Jadranka Tikvicki
Jasna Tonković
Zvonko Stantić
Stipan Šarčević
Lazarela Marjanov
Sandra Iršević

Adresa:
Subotica, Korzo 8
Telefon: 024/557-213

E-mail:
maticabunjevacka@gmail.com

Web:
www.bunjevacka-matica.rs

ISSN 2217-5474 = Rič Bunjevačke matice
COBISS.SR-ID 225795591

Štampa: Grafoprodukt, Subotica

RIČ UREDNICE

Poštivana čeljadi, poštovaoci bunjevačke lipe riči prid vama je novi broj naši novina u kojem se bavimo, sad već, prošlim događajima. Polako se bliži kraj godine, za nama su Dužijanica, folklorni festivali i drugi značajni događaji. Ispratili smo ih sve. Dužijanci smo posvitali najviše pažnje, jel se na njoj blagosilja krv.

A, ako bude kruva, neće biti gladi, u to se viruje od davnina. Čekajte nas do kraja godine zimski praznici, dotad uživajte u prilstavanju ovog broja novina.

U OVOM BROJU:

DAN VAROŠI SUBATICA	3
DUŽIJANCA BEOGRAD, NOVI SAD I SUBATICA	8
FILM: SLAMARKE: VEZA IZMED NASLIĐA, IDENTITETA I ODRŽIVOSTI ...	17
FEMINIZAM I SLAMARSTVO	21
BILI ŠLING	22
LIKOVNA KOLONIJA BUNJEVAČKE MATICE	25

OBELEŽEN DAN GRADA SUBOTICE

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić Počasni građanin

Podizanjem gradske zastave i svečanom sednicom Skupštine grada, održanoj u Velikoj većnici Gradske kuće, na kojoj su uručene povelje i plakete zvanja Počasni građanin i priznanja „Pro urbe“ obeležen je Dan grada Subotice. Predsedniku Republike Srbije Aleksandru Vučiću, dobitniku zvanja Počasni građanin, priznanje je uručio gradonačelnik Subotice Stevan Bakić, dok je predsednik Skupštine grada Subotice dr Balint Pastor priznanja „Pro urbe“ uručio dr Nandoru Šejmešiju, urologu specijalisti, i poslastičarnici „Pelivan“, koja u našem gradu postoji i radi čitav vek.

Predsednik Aleksandar Vučić je, obraćajući se prisutnima na svečanoj sednici, istakao da su promene započete pre deset godina sada deo budućnosti i Subotice i cele Srbije

koju, kako je rekao, više niko ne može da okrene ka lošem smeru.

„Imali smo hrabrosti da pre deset godina krenemo u proces koji se nikome nije posebno dopadao, ali koji je danas deo naše istorije i budućnosti koju više niko ne može da okrene u lošijem smeru“, kazao je Vučić.

Vučić je rekao da je tu nagradu trebalo da dobije i Ištvan Pastor, koji iz zdravstvenih razloga ne prisustvuje svečanosti.

„Znao sam šta je to što moramo da učinimo da zadržimo poverenje naših sugrađana Mađara, a i oni su znali šta je potrebno da učine da bi se razvilo poverenje i prijateljstvo. Danas smo već došli do toga da svim srcem navijamo jedni na druge u sportu, svim srcem i bez zadnjih namera. To je bila osnova na osnovu čega smo mogli sve da podizemo“, naglasio je Vučić.

Predsednik je naveo da mu ni malo ne smeta ni to što je na ulazu u Suboticu ime grada ispisanu i na mađarskom jeziku u bojama mađarske zastave po-

red onog ispisanog na srpskom u boji srpske zastave, kao i da je to bila njegova ideja.

Istakao je da je velika raznovrsnost Subotice naše blago, a ne problem, kao i da je 18 ili 19 puta bio u tom gradu, koliko nijedan predsednik države ili vlade nije bilo.

Doveli smo fabrike u Suboticu i obezbedili velike subvencije, naglasio je Vučić i istakao da to Subotici sada niko ne može da oduzme.

Rekao je da je Subotica naša veza sa srednjom Evropom i da mora najbolje da bude povezana i ima razvijenu infrastrukturu.

Vučić je istakao da ćemo za manje od godinu i četiri meseca završiti brzu prugu od Novog Sada do Subotice.

„Tada će Novi Sad biti od Subotice svega 40 minuta putovanja, a centar Beo-

grada na sat i 10 minuta, dok će se od Beograda do Budimpešte, kada Mađari završe svoj deo, putovati dva sata i 40 minuta“, naveo je Vučić, i dodao kako „ćemo na Horgošu izgraditi nešto potpuno novo i neviđeno u Evropi, veće od svega što smo do sada proširivali“, kao i da ćemo „zamoliti Evropu da pomogne finansijski“.

Kazao je da će se biti izgrađena i pruga od Subotice do Segedina i Baje, što su sve projekti dogovarani sa premijerom Mađarske Viktorom Orbana.

Dodao je kako je Subotica pretekla Leskovac po veličini i da je sada peti najveći grad u Srbiji, da će Subotica biti sve bogatije mesto i da će se nastaviti sa ulaganjima, kao i da treba više da pokušamo da cenimo dela.

„A kada izgubite vlast, a doći će i to vreme, ali ne skoro kako neki misle, i tada šta god govorili, niko neće moći da vam oduzme dela, sve što ste uradili“, istakao je Vučić.

Kazao je da će pozorište u Subotici biti završeno u najkraćem roku, kao i da će se graditi i veliki fudbalski stadion, koji će biti mnogo moderniji od sadašnjeg u tom gradu.

„Drevna mađarska mudrost kaže - ljubav je kao klica prinča, ako presađu-

ješ bolje uspeva. Sve dobre ljude povezuje tanana nit zvana ljubav“, zaključio je Vučić i poželeo Subotici još brži napredak.

Gradonačelnik Bakić: Najveće priznanje Grada Subotice uručujemo jednom od najboljih i najmudrijih predsednika koje je Srbija imala u svojoj istoriji. Gradonačelnik Stevan Bakić je rekao da je Grad Subotica danas dodelio povelju počasnog građanina Subotice predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću, da se odluka većine u Skupštini grada da se najveće priznanje grada Subotice dodeli predsedniku Aleksandru Vučiću poklapa i sa mišljenjem većine Subotičana i da je to znak poštovanja, pažnje i zahvalnosti za veliki trud i ogroman doprinos predsednika Vučića razvoju, prosperitetu i boljoj budućnosti ovog grada i svih nas koji živimo u njemu.

„Danas najveće priznanje grada Subotice, zvanje počasnog građanina, dodeljujemo jednom predsedniku Srbije, i to kakvom. Po mom ličnom uverenju

koje dele većina u Srbiji jednom od najboljih i najmudrijih koje je imala Srbija u svojoj istoriji. I hvala dragom Bogu, a nadam se, imaće ga još dugo“, istakao je Bakić.

Podsetio je da je, stupajući na funkciju gradonačelnika Grada Subotice, 21. avgusta 2020. godine, svoje obraćanje odbornicima i građanima Subotice, završio rečima daveruje da će i on, i njegovi najbliži saradnici za četiri godine stajati u ovoj sali i da će osvrćući se na ono što su uradili – osećati ponos. „Ponos“, kako je naveo, „što smo najbolje što smo znali i umeli služili i svom gradu, i svojoj zemlji“.

„Danas, tri godine nakon tog dana, stojim pred prepunom Velikom većnicom sa ogromnim ponosom. Ponosan sam štom sam dobio priliku da budem deo tima na čijem čelu se nalazi predsednik Aleksandar Vučić, koji diže Srbiju, koji joj je vratio dostojanstvo, nacionalni ponos i ugled u svetu. Ponosan sam i što nisam razočarao ni moju Srpsku naprednu stranku koja me delegirala na ovo mesto, ni moju porodicu, ni moj grad, ni moju Srbiju. Osećam ponos jer smo uradili velike stvari za ovaj grad, a učestvovali smo i u važnim događajima vezanim za bo-

ljitak Srbije“, naglasio je Bakić.

Dodao je da se mnogo uradilo u prethodnom periodu i da je deo urađenog objedinjen u jedanaestominutnom filmu koji su prisutni u Velikoj većnici mogli da vide.

„Uradili smo mnogo zahvaljujući ogromnoj podršci u prvom redu predsednika Aleksandra Vučića, ali i najvećim ulaganjima u istoriji našeg grada sa viših nivoa vlasti. Zato koristim priliku da izrazim ogromnu zahvalnost Vladi Republike Srbije, na čelu sa predsednicom Anom Brnabić, i Pokrajinskoj vladi na čelu sa predsednikom Igorom Mirovićem“, podvukao je gradonačelnik Bakić.

On je predsedniku Vučiću čestitao na dobijanju zvanja Počasni građanin grada Subotice.

„Vama, poštovani predsedniče naše voljene Srbije, čestitam od srca na dobijenom najvećem priznanju Grada Subotice, zvanje Počasni građanin. Želim vam dug život i iznad svega dobro zdravlje, jer, pored vaše porodice, to je i u najvećem interesu naše Srbije i njenih građana – da nastavite da nas vodite putem mira, stabilnosti i ekonomskog napretka. Srbija, kako Vi volite da

kažete, može da pobeđuje. I ne samo na sportskom polju. I Srbija će na kraju pobediti“, naglasio je gradonačelnik Bakić.

Na kraju svog obraćanja, čestitao je dobitnicima priznanja „Pro urbe“ i poželio svako dobro, i njima, i njihovim porodicama, a građanima Subotice je čestitao Dan grada, 1. septembar.

„Dragi moji sugrađani srećan nam Dan grada Subotice. Da živi i dugo traje veliko prijateljstvo Srbije i Mađarske. Živela Republika Srpska, živeo bratski narod u Crnoj Gori, živela naša Subotica! Živeo naš predsednik Aleksandar Vučić! I živela naša majka Srbija!“, zaključio je gradonačelnik Stevan Bakić.

Predsednik Skupštine grada dr Balint Pastor: U našem gradu realizuje se nekoliko investicija koje predstavljaju kapitalne projekte za Republiku Srbiju. Predsednik Skupštine grada Subotice dr Balint Pastor je, obraćajući se prisutnima na svečanoj sednici, između ostalog, istakao da se u našem

gradu realizuje nekoliko investicija, koje predstavljaju kapitalne projekte za Republiku Srbiju.

„I, svakako, najveća infrastrukturna ulaganja u istoriji grada: to su radovi na završetku izgradnje Narodnog pozorišta koji bi ostali samo fatamorgana na horizontu, da Vlada Aleksandra Vučića nije razumela 2014. godine argumentaciju SVM-a: da je Subotica bez pozorišta samo palanka bez identiteta i da nije prekinuta praksa po kojoj od 2007. Republika nije opredelila ni dinara, uprkos svojim ugovornim obavezama. I da 2016. godine, prilikom razgovora o formiranju Vlade, nismo sa Aleksandrom Vučićem u sali 1 Doma Narodne skupštine razgovarali o važnosti završetka višedecenijskog projekta izgradnje 'Y' kraka, koja je počela 1990, a u narednih 26 godina nije urađena ni polovina - ne bismo uspeli da za svega tri godine uz podršku od 30 miliona evra, završimo ne samo obilaznicu već i natputnjake na

Pačirskom i Meljkutskom putu. Sećam se, kao da je juče bilo, kako smo crtajući na papiru objašnjavali zašto nazvan „Y“ krakom i šta njegova izgradnja znači za građane i privredu“, istakao je dr Balint Pastor.

Nakon pet godina, dodao je, uz zajedničku podršku i opredeljenih 15 miliona evra iz budžeta Republike Srbije, Autonomne pokrajine Vojvodine i Grada Subotice, otvara se i Wellness Spa centar sa Akva parkom na Paliću.

„Za Suboticu je razvijanje železničkog saobraćaja od vitalnog značaja: rekonstrukcijom i modernizacijom železničkog koridora Beograd-Budimpešta, obnavljanjem rada pruge Subotica – Segedin, za koju je prethodno već bilo predviđeno uklanjanje, te rekonstrukcijom pruge prema Senti, uz prugu ka Somboru i planovima da se obnovi pruga ka Baji, Subotica postaje, nakon Beograda, najznačajniji železnički čvor u zemlji“, naglasio je dr Balint Pastor.

Uz čestitke dobitnicima priznanja „Pro urbe“, on je podvukao da je uz naš grad je stajao i Aleksandar Vučić, jer, kako je rekao – iako nije bio prvi predsednik Republike kome smo se u Narodnoj skupštini obratili za pomoć u reali-

zaciji projekata Narodnog pozorišta, Y-kraka, Sinagoge, pruge Subotica-Segedin-Baja, jednom rečju, poduhvata koji određuju budućnost Subotice – bio je jedini koji je razumeo našu ambiciju, i rekao: uradićemo to. I uradili smo.

„Zahvaljujući urađenom, iako grad pogranične geografije Subotica nije više grad sa periferije.

Realizovani projekti donose boljitak za građane, ali su vrednosti boljeg života ugrožene ako država ne može da jemči zaštitu najosnovnije potrebe, a to je bezbednost i sigurno okruženje.

Zbog toga, u svetlu ozbiljnih incidenta i sve češćih oružanih sukoba među migrantima, nužno je monopolom fizičke prinude garantovati bezbednost naših državljana, kao temeljnu vrednost. Kao što smo to činili svih ovih godina, i ovom prilikom apelujem na državne organe da osiguraju mir i uslove za normalan i bezbedan svakodnevni život naših građana“, poručio je dr Balint Pastor.

Pored čestitki nagrađenima, dr Balint Pastor je čestitke povodom Dana grada 1. septembra – kada je na današnji dan, pre 244 godine, Subotica odlikova-

na titulom slobodnog, kraljevskog grada i, kako dolikuje statusu, dobila i kraljevsko ime Maria Theresiopolis – uputio i građanima Subotice sa kojima, kako je rekao, "gradimo viziju Subotice po meri čoveka".

Subotica dobila i Akva park na Paliću

Akva park na Paliću biće za decu iz cele Srbije „raj na zemlji“ i sve ih pozivam da dođu, poručio je Vučić tokom obilaska završnih radova na izgradnji akva parka na Paliću, za koji je planirano da radi tokom cele godine, a unutar koga će postojati spa, velnes centar, kao i zatvoreni bazeni.

„Ovo je naša ideja bila odavno. Na ovaj način se podiže turistička ponuda Palića, koji je prelep. Ovde imate, lepe vinarije, salaše, zoo-vrt. Možda nam samo fali malo hotela“, naveo je Vučić.

Naglasio je da je dobro to što će park biti predat privatnoj kompaniji na upravljanje, jer kako je istakao oni na bolji način upravljaju takvim objektima, ali je naglasio da će akva park ostati u vlasništvu grada.

Predsednik Srbije je istakao i da će akva park sasvim sigurno privući posetioce iz svih delova

Srbije, ali da će takođe biti interesantan i gostima iz Mađarske.

Naglasio je da je to jedan od najmodernijih akva parkova u Srbiji.

Direktorka d.o.o. „Park Palić“ Valerija Denč je predsednika Srbije upoznala sa svim aktivnostima u kojima posetioci mogu da uživaju - ruskom saunom, slanom sobom, sobama za masažu, kao i tobogane i bazene na otvorenom i drugim sadržajima.

U okviru akva-parka biće pet otvorenih i isto toliko zatvorenih bazena (kombinacija termomineralne i obične hladne vode). Dečji bazen biće površine od više od 700 kvadrata, a bazeni sa kompleksima tobogana površine od oko 160 kva-

drata.

Zatvoreni deo velnes i spa centra će zauzimati površinu od više od 3.000 kvadratnih metara, gde će pored bazena biti prateći sadržaj u vidu sauna, tapidarijuma, modernih salona za ulepšavanje, negu i uživanje, restorana sa kafe barom, info pultom i svim

drugim pratećim elementima koji čine objekat ove namene.

Na Paliću se radi i Vodotoranj, ali i popločavanje staze pored jezera, kao i uklanjanje nelegalnih objekata.

Izvor: Subotica.rs

BAJSKI DIVANI – NAJLAKŠE JE POČETI NA KULTURNOM NIVOU

U sridu, 20. septembra, na poziv Sel Petera, zamjenika gradonačelnika Baje, Veljko Vojnić, pridsidnik Bunjevačke matice i Miloš Nikolić, direktor narodnog pozorišta u Subotici su positali Baju, R. Mađarska.

Ovu positu su pridhodno dogovorili Miroslav

Vojnić Hajduk – Marača, Joso Kričković i dr Kaćmari Laslo iz Baje. Plan susrita je bio da se ugovore, a kasnije i ostvare, saradnje iz oblasti kulture, pozorišta dva grada, ko i bliže upoznavanje i povezivanje Bunjevaca iz Subatice i Bunjevaca iz Baje.

Sigurno, u ovu saradnju

bi se kasnije uključili Bunjevci iz Sombora i iz drugi mesta. Veljko Vojnić je izno svoje viđenje ko i stav Bunjevačke matice, koji su pridhodno razradili sa dr Kaćmari Laslom i Josom Kričkovićem, a koji je zaminić gradonačelnika g. Sel Peter prihvatilo uz napominu da je najbolje i

najlakše sve početi na kulturnom nivou.

Konkretne pridloge za

saradnju subatičkog narodnog pozorišta i amaterskog pozorišta iz Baje

izno je Miloš Nikolić, koji je ponudio i stručnu pomoć u radu, ko i razminu ansambala, kako na bunjevačkom i srpskom, tako i na mađarskom jeziku.

Cio sastanak su pratili i članovi amaterskog pozorišta u Baji, ko i pridstavnici lokalne tv stanice.

Na kraju sastanka je utvrđen redosled događanja uz napominu da ne treba odugovlačiti sa istim.

Izvor: bunjevci.net

DAN DUŽIJANCE U BEOGRADU I NOVOM SADU

Prvi put u Beogradu proslavljen nacionalni praznik Bunjevaca – „Dan Dužijance“. U našoj pridstnici svi su se upoznali sa značajem Dužijance - za-

falu Bogu za zaštitu svačkog zrna i nagradu čoviku za vridan rad, pridstavi i svim žiteljima, pa i gostima, glavne varoši u Republici Srbiji, matičnoj dr-

žavi Bunjevaca.

Po običaju krenila je povorka učesnika „Dužijance“ u Beogradu koju su pridvodili bandaš i bandašica subatičke „Dužijance“ Nikola Skenderović i Nina Kujundžić, a zatim je usliodio i svečani program na bini postavljenoj na Trgu republike.

Mons. Gžegož Hudek, župnik Crkve Krista kralja u Beogradu, blagoslovio je kriv od novog žita, a onda je bandašica, u znak zafalnosti na svemu što Bunjevci u Srbiji imaju i

uživaje, uručila ga Nikoli Selakoviću, ministru za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, dok je bandaš prido vinac ispletan od novog klasja prof. dr Zoranu Miloševiću, pokrajinskom sekretaru za visoko obrazovanje i naučno-istraživačku dilatnost.

„Ripublika Srbija ko što je to dosad činila, a u budućnosti tušta više i srdačnije, pomagaće očuvanje nacionalni posebnosti, nacionalnog identiteta, naročito kulturnog identiteta svim svojim građanima, koji pripadaje drugim narodima, Bunjevcima takođe Svakako nećemo zaboravit ni kada da je 1918. godine 25. novembra na Velikoj narodnoj skupštini Srba, Bunjevaca i ostali Slovena u Banatu, Baranji i Bačkoj, koja je održana u Novom Sadu, od 757 poslanika, nji 84-oro pripadalo bunjevačkom korpusu. Namerno nisam reko Bunjevaca, zato što je tu bilo i dama, zato što je to bila prva skupština u ovom dilu Evrope u kojoj su bile zastupljene i žene. Zato što je to bilo prvo izborna izjašnjavanje, na kom su i žene imale pravo glasa. Vridi napominut da je to bilo više od pet decenija, neg što se desi-

lo u nikim zapadnoevropskim zemljama“, kazo je ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Nikola Selaković, na svičanosti „Dan Dužijance“ na Trgu republike u Beogradu.

Istakavši da je veliko zadovoljstvo i čast što se prvi put u istoriji od kad su Bunjevci na teritoriji današnje Srbije, Dužijancu proslavlja u srpskoj, al i bunjevačkoj pristonici, ministar Selaković je reko da su Bunjevci za četiri vika svojoj matici mnogo doprineli. On se zafalio pridsidnici Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, Suzani Ostojić Kujundžić, i izrazio očekivanje da će manifestacija da priraste u tradiciju u godinama koje dolaze.

„Ode smo se večeras okupili da nigujemo ovu divnu i lipu tradiciju, da kažemo i pokažemo da je

Srbija država svi oni dobri i čestiti ljudi koji u njoj žive, a Bunjevci su upravo taki, dobri, čestiti, vridni i marljivi. Kad je tribalo da se bore i da zajedno sa nama Srbima štite rišćansku Evropu od najeзде sa Istoka, u tom su bili jedni od najbolji. Danas kad se kosi žito, kada se obrađiva zemlja, al i kada se liči, kada se podučava i kada se gradi i kada se radi, uvik su tu rame nuz rame sa nama“, reko je ministar Selaković na obiluzavanju „Dana Dužijance“, koji je jedan od četiri nacionalna praznika bunjevačke nacionalne manjine u R Srbiji.

„Naši vridni i marljivi Bunjevci na severu Bačke požnjeli su ovogodišnju litinu, zafalili se gospodu Bogu na tom što je ova godina beričetna i to proslavljaju onako kako se proslavljalo u salašarkim domaćinstvima vikovima

prija nas“, reko je Selaković i podsitio da je od 1911. godine, zafaljujuć župniku Crkve svitog Roka, Blašku Rajiću, ovaj običaj uveden i u crkveno okrilje.

Pridsidnica NSBNM dr Suzana Kujundžić Ostojić nije krila zadovoljstvo, što su se Bunjevci predstavili u svojoj matičnoj državi.

Pokrajinski sekretar Zoran Milošević istako je da

je ciguran kako se mladim dolazećim generacijama ostavlja ono što je najvrednije u Srbiji, da radom i zajedništvom možmo ić naprid.

“Ko član Pokrajinske vlade poručio sam, ne u trenutku zanosa, neg velikog zadovoljstva, kako se na trenutak smatram Bunjevcom, kako u i u Beogradu promovišemo ideju zajedništva, solidarnosti i podrške onom što nije samo ukorenjeno u životu Bunjevaca. Jel to i jeste suština kruva koji simboliše zajedništvo, međugeneracijsku solidarnost, to je most koji spaja Bunjevce sa svim ostalim građanima Srbije. Ovim ne obilježavamo samo jedan nacionalni praznik, koji je svakako važan, nego jedno istorijsko nasliđe 25. novembra. Zato je prisustvo Bunjevaca u Beogradu logično, a i zbog tog sam i pripozno koliko imamo zajedničkog, ne u ritmu muzike, nego u ritmu rada, zajedništva, solidarnosti, podrške... “

U kulturno-umitničkom dila programa učestvovali su KUDŽ „Bratstvo" Subatica, KUD „Aleksandrovo" Subatica, GKUD „Ravangrad" Sombor, te učernice Odseka za tradicionalno pivanje Muzičke

škule u Subatici.

Program obilježavanja „Dana Dužijance“ u Beogradu organizovali su Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine i Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević“.

Dužijanca u Novom Sadu

Obilježavanje nacionalnog praznika u Novom Sadu počelo je okupljanjem ispred Varoške kuće, a potom je nastavljeno ispred spomen-ploče koja čuva sićanje na Veliku narodnu skupštinu Srba, Bunjevaca i drugi Slovena održanu 1918. godine.

Delegacija NSBNM koju je pridvodila dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica Savita, a u kojoj su bili još Dejan Parčetić, Veljko Vojnić, Tihomir Vrbanović i Aleksandar Bošnjak, položila je vinac od novog žita, ko znak poštivanja generacija koje su krojile obrise države u kojoj Bunjevci i danas žive.

Proslava je nastavljena povorkom učesnika do Katoličke porte di je, na bini, održan svečan program uručivanja kruva od novog žita i vinca predstavnicima AP Vojvodina i Varoši Novog Sada, a po-

tom i prigodan kulturno-umitnički program.

Milica Parčetić i David Kolić, bandašica i bandaš „Dužionice“ u Somboru, imali su ovu značajnu ulogu i u Novom Sadu, a vlč.

Nebojša Stipić je blagoslovio kruv od novog žita kojeg je, potom bandašica svečano uručila Dragani Milošević, pokrajinskoj sekretarki za kulturu, javno informisanje i odnose

s virskim zajednicama.

Miloševićeva je naglasila značaj ovog praznika, kojim se slavi pošten rad i istrajnost naši ratara, al i istrajnost u čuvanju tradicije.

– Bunjevci slave viševikovnu borbu za očuvanje identiteta, koji je sa drugim zajednicama, duboko utkan u šarolikost Vojvodine. Posebno priznanje za čuvanje zajedništva pripada onima koji su brojčano malobrojni. Mi danas zajedno, nastavljamo stazama slavni pridvodnika Srba i Bunjevaca, Jaše Tomića i Blaška Rajića, koji su te davne 1918. godine, stajali rame nuz rame i zajedno doneli izuzetno važne i dalekosežne odluke, na koje smo da-

nas ponosni. Duh koji je počeo Velikom narodnom skupštinom i danas krasí Vojvodinu, ujedinjenu u nizu različitosti koje moramo čuvati – istakla je Dragana Milošević.

Bandaš je zatim svečano uručio vinac od novog žita Igoru Crnobarcu, zamniku gradonačelnika Novog Sada.

– Mi ode imamo virovanje da nije grij poštivati tuđe, već je grij ne poštivati svoje. U Novom Sadu imamo bogatu tradiciju u kojoj se uvijek poštivalo i svoje i tuđe, i to je ono čime se posebno ponosimo. Novi Sad je uvijek bio cigurna kuća za sve one koji su u svojim srcima gajili toleranciju, ljubav i međusobno razumivanje,

ko i želju da živimo u jednoj harmoničnoj Varoši i društvu.

Bunjevci koji su odigrali veliku ulogu 25. novembra 1918. godine utrli su put svim onim vridnostima koje mi danas slidimo.

U kulturno - umitničkom dilu programa učestvovali su GKUD „Ravangrad“ Sombor, KUDŽ „Bratstvo“ Subatica, KUD „Vila“ Novi Sad, KUD „Svetozar Marković“ Novi Sad, „Novosadski tamburaši“ i vokalna solistkinja Iva Čičovački, te KUD „Aleksandrovo“ Subatica.

Program obilježavanja „Dana Dužijance“ nastavio se u nedilju, 20. avgusta, kroz „Dužijancu u Beogradu“.

OBILUŽEN NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA DAN DUŽIJANCE

Bunjevci su obiluzili svoj nacionalni praznik. Ko i svake godine učesnici povorke okupili su se isprid Bunjevačke matice, potom su prodefilovali kroz sam centar Varoši Subatice i mali Korzo pa do spomenika popa Blaška Rajića, di se položio vinac. Povorka sa bandašom i bandašicom vratila u sam centar na svičanu binu. Kruv od novog žita je blagoslovljen u crkvi „Uzvišenja svitog križa“, a bandaš i bandašica, Nikola Skenderević i Nina Radulović, pridali su pridsidnici NSBNM Suzani Kujundžić Ostojić kruv od novog žita. Kujundžić je podsitila koliko su bitni identitet i svist o tom kome pripadate i čemu se radujete.

„Dobrodošli na ovu našu Dužijancu 2023. godine, posebnu po tom što ove godine slavimo 20 godina postojanja Nacio-

nalnog savita Bunjevaca. Razmišljajući o tom, šta je to slično izmed Bunjevaca i Dužijance i šta je to slično sa zrnom od kojeg je napravljen kruv kojeg toliko volimo i nosimo u crkvu Bogu kojem se molimo. Moždar je to upravo taj mrak u kojem je posađeno to zrno i mrak u kojem su niki tili da budemo. Iznikli smo i ponovo smo tu i našu Subaticu, možmo s ponosom zvati Varoš Subatica. Divanimo našim jezikom i kažemo s ponosom da smo Bunjevci. Večeras, ovoliko koliko nas ode ima na ovom trgu, pokazivamo koliko nam je važna Dužijanca. Koliko se oko nje vikovima okupljamo i za te vikove puno toga pamtimo. Međutim, ritko pamtimo ovako dobro koje smo dobili u protikli par godina i veliko fala gradonačelniku, Pokrajini i Državi Srbiji“,

kazla je Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM.

Gradonačelnik Varoši Subatica Stevan Bakić je divanio o istoriji Dužijance.

„Dozvolite mi da podsitim da je Dužijanca nastala u salašarskim porodicama ovdašnji vridni i marljivi ljudi koji su rađeci težak paorski poso na njivi nastojali da ga obave što je moguće bolje, da bi njev trud bio nagrađen dobrim rodod. Kako nisu mogli da utiču na vrime, često su se molili Bogu i podizali glavu u nebo da ga umilostive da jim pomogne da sačuvaje rod i obezbede kruv za njevu porodicu. Poznato je da poštivanje kruva počinje na prvoj molitvi. Tisnu povizanost običaja i vire, vidio je župnik Blaško Rajić koji je 1911. godine obiluzavanje porodične salašarske Duži-

jance prino pod svodove crkve. Prema njegovoj zamisli 15. avgusta te godine, na Veliku gospojinu 30-tak konjanika je na svičan način ispratio vinac ispliten od klasja do crkve Svetog Roka, a izabrani bandaš i bandašica su na Svitoj misi zafalnici posvićenoj završetku žetve pridvodili sve koji su u okviru ove svitkovine došli da se zafale i oduže Bogu. Na taj način svećenik Blaško Rajić je uveo ovaj narodni običaj u svit građanstva i liturgije“, kazo je gradonačelnik Varoši Subatica, Stevan Bakić i dodo:

„Varoš Subatica protikle tri godine zaista mnogo uradio na očuvanju kulture, običaja i tradicije Bunjevaca. I da naglasim da sam ponosan na činjenicu da je Bunjevački jezik i pismo, nuz srpskog, mađarskog i hrvatskog jezika početkom maja 2021. godine ušao u službenu upotribu. U Subatici u kojoj se niguje spektar različitosti mož se kasti da taj spektar različitosti se vridnuje ko pridnost, a ne ko nešto što nas razdvaja. Upravo ta naša posebnost prid-

stavlja polugu zajedništva i prosperiteta Subatice. Zato često i podvačim da su građani različiti vira, nacija i kulture najveće bogatstvo naše varoši“, zaključuje Bakić.

Program je nastavljen nastupima učesnika koji su izveli tradicionalne bunjevačke i druge igre.

Nastupili su: KUDŽ „Bratstvo“ Subatica, KUD „Aleksandrovo“, Talentum – Subotica, Folklorni ansambl „Vila“ Novi Sad, KUD „Prelo“ – Čurug, Etno pivačka grupa iz Muzičke škole Subatica i Tamburaški orkestar „Rujna zora“, a za kraj je odigrano tradicionalno „Bandašicino kolo“.

„Meni ovo nije prvi put da učestvujem u Dužijanci. Učestvovalo sam u povorki ko dite. Duže sam ičekivo da budem bandaš. Odrasto sam u bunjevačkoj porodici koja niguje tradiciju i običaje. Stvarno je jedinstven osičaj i svakom bi poželio da ko želi da se prikaže u najboljem svitlu samo istraje“, kazo je Nikola Skenderović, bandaš, a bandašica je dodala:

„Prvi put učestvujem

na Dužijanci i velika mi je čast što sam izabrana za bandašicu. Atmosfera je lipa i prilipo je učestvovati“, Nina Radulović, bandašica.

U petak 18. avgusta održan je takođe svičani program obilježavanja bunjevačke Dužijance u Novom Sadu di je svičano okupljanje bilo na Trgu Svetozara Miletića u 19 sati, a svičani program je bio održan u prostoru Katoličke porte sa KUDŽ „Bratstvom“ Subatica, KUD „Aleksandrovo“, Folklornim ansamblom „Vila“ Novi Sad i Ravangradom iz Sombora sa tamburaškim orkestrom iz Novog Sada.

Završna svičanost ovogodišnje bunjevačke Dužijance bila je održana u Beogradu u nedilju, 20. avgusta di je takođe nastupio folklorni ansambl koji su učesnici na bunjevačkoj Dužijanci u Subatici i Novom Sadu. Program svičanosti obilježavanja počeo je u 19 sati povorkom kroz Knez Mihailovu ulicu, a svičana pridaja kruva je na bini koja je bila kod spomenika Knezu Mihailu u Beogradu.

DANI BUNJEVAČKE KULTURE U BAJMAKU

U okviru tradicionalne manifestacije „Dani bunjevačke kulture u Bajmaku“, promovisan je dokumentarni film u produkciji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak“.

Film bio je posvećen dr Stipanu Matijeviću, prvom posliratnom gradonačelniku Subatice – Bunjvcu, a film je nosio simboličan naziv „Sinilo je naše sunce, naša sloboda!“.

Med prisutnima su, izmed ostali, bili i članovi Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine Tihomir Vrbanić (pridsidnik IO NSBNM) i Miroslav Vojnić Hajduk, dok su program podržali Ministarstvo za brigu o selu i Varoš Subatica, te brojni prijatelji, donatori i sponzori.

Program je održan u okviru manifestacije Miholjski susreti sela.

Drugog dana bunjevačke kulture u Bajmaku, održan je i Etno-festival bunjevački nacionalni ila, a podiljen je i Festivalski bilten“ koji je nasto na osnovu recepata sa prošlogodišnjeg „Festivala bunjevački nacionalni ila“. Bajmakom su se mišali mirisi tradicionalni bunjeva-

čki, srpski, mađarski, nemački, pa i grčki ila. Ko uvijek

sve je posebno interesovalo kako se pripravlja tarana i gomboce. Učestvovalo je 29 ekipa iz 14 naselja iz regije, a na štandovima je bilo oko 200 učesnika.

Prisutne je pozdravila i dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, koji je i ove godine daje podršku „Danima bunjevačke kulture u Bajmaku“. Festival je svečano otvorio Srđan Samardžić, član Gradskog vića Subatice zadužen za oblast privrede. U kulturno-umetničkom dilu programa učestvovali su gosti iz KUDŽ „Bratstvo“ iz Subatice koji su izveli splet bunjevački igara.

S.I.

Tekst je nasto u okviru projekta "Bunjevački jezik kroz tradicionalna ila i zanate" koji je realizovan nuz podršku Varoš Subatica. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica" i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice". Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Varoši Subatica.

SOMBORSKA DUŽIONICA 2023.

Na lipim konjima i fija-kerima, u svečanim nošnjama i ruvima, okićeni perlicama – tako je započela svečana proslava završene još jedne žetve, tradicionalna Somborska bunjevačka Dužionica 2023. Običaj obilježavanja započeo je u Somboru još davne 1921. godine a od reosnivanja Bunjevačkog kola, ovo je po redu 22. svečanost koju i danas niguje već treća generacija osni-vača Bunjevačkog kola.

Gosti i domaćini dužionice najprije su, u crkvi Pre-

svetog Trojstva, na misi Zafalnici, s virom i „Oče našom” zafalili Bogu na do-broj žetvi te blagoslovljenu žitnu krunu i kruv od novog brašna poneli u Županiju.

Veselo, nuz tamburaše, varoškim sokakom pronela se pisma a na trgu se odigralo kolo. Mladi bandaški par Milica Parčetić i David Kolić pridali su gradonačelniku Antoniju Ratkoviću blagoslovljen kruv od novog žita.

„U ime nas, Bunjevaca i četir vika našeg postojanja

na ovoj plodnoj panonskoj ravnici, u ime naših didova i pradidova koji su stvarali ovu slobodnu kraljevsku varoš somborsku, u ime svi vridni ratara i duboki brazdi znojom natopljeni iz kojih klasje zašušti u srid lita – evo KRUVA, i u njemu tajna simena života, u njemu naši iljade očenaša s virom – NEKA BUDE VOLJA TVOJA!

Primate, poštovani gradonačelnice, ovaj kruv, blagoslovljen na oltaru naše čvrste vire da smo uz vas uvijek na pravom putu – čovikoljublja, ljubavi i međusobnog poštivanja!”, istakla je bandašica Milica Parčetić prilikom pridaje kruva.

Zafalivši se na kruvu, gradonačelnik Ratković je kazao da je Dužionica jedna od najstariji i najznačajniji tradicija koja se niguje u Somboru.

„Dužionica pridstavlja simbol zajedništva, a Sombor je sredina u kojoj se ljudi međusobno poštivaju, razumiju i uvažavaju, sridina u kojoj se ne ističe različitost, već niguje posebnost”.

Svečanosti su, nuz gradonačelnika Antonia Ratkovića, ispid Grada Sombora,

prisustvovala i zamjenica gradonačelnika, Ljiljana Tica, te pomoćnica gradonačelnika za oblast ekonomskog razvoja i turizma, Jovana Miljević. Posebna savitnica ministra kulture i podpridsidnica Vlade Republike Srbije, Alma Rizvanović, zajedno sa državnim sekretarom u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Ninoslava

Jovanovićem, svojim prisustvom su ulipšali ovaj dan obilježavanja završetka ovogodišnje žetve.

Delegaciju Bunjevačkog nacionalnog savita predstavljali su dragi gosti iz Subatice – Veljko Vojnić, zaminik pridsidnice NSBNM, Slavica Saulić, Miroslav Vojnić Hajduk, Tihomir Vrbanović.

Na svečanom ručku prid-

stavljeni su ovogodišnji risarski parovi i odigrano je tradicionalno Bandašicino kolo.

Zafalivši mladima iz GKUD-a Ravangrad, Čonoplje i Lemeša na učešću u Dužionici a posebno bandaškom paru, pridsidnik Bunjevačkog kola Dejan Partčić, pozdravio je sve goste svečanosti nuz čestitke za nacionalni praznik.

FILM: SLAMARKE: VEZA IZMED NASLIĐA, IDENTITETA I ODRŽIVOSTI

U prostorijama Bunjevačke matice, Korzo broj 8, 11. jula 2023. godine održana je promocija filma Slamarke: Veza izmed nasliđa, identiteta i održivosti. Autorka filma je Sandra Iršević, a predstavljene su slamarke koje divane o istoriji i tradiciji slamarstva na ovim prostorima.

Slamarstvo je umitnost izrade slika, reljefa, skulptura i predmeta od slame, koja se niguje na severu Bačke već

vikovima. Na filmu su radili i Slobodan Gabrić i Bojan Mihajlović. Promociji su prisustvovali i Jovana Kisin i Simonida Vukadinović, isprid Univerziteta Educons.

Slamarstvo, je umitnost koja pridstavlja vezu izmed

nasliđa, kreativnosti i održivosti. U srcu dokumentarnog filma o slamarkama ističemo da je slamarstvo izuzetno važno za identitet i očuvanje nasliđa Bunjevaca.

“Slamarstvo je više od samo izrade predmeta od slame; to je spoj veštine, strpljenja i duboke povizanosti s našom kulturom. Svaki komad stvoren od slame nosi sa sobom priču, priču koja seže duboko u naše korine i prinosi se s generaci-

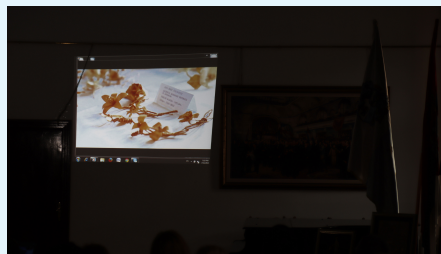

je na generaciju. Kroz ovaj film, želimo zaroniti u tu bogatu priču i podilit je sa svitom. Umitnost od slame je takođe izvor neverovatne kreativnosti. Gledajuć majstore ovog zanata, divimo se njevoj sposobnosti da od obične slame stvore prava remek-dila. Ova veština zahteva istančanu preciznost, maštovitost i duboko razumivanje materijala s kojim radimo. Kroz film "Slamarke", prikazujemo taj proces stvaranja i otkrivamo inspiraciju koja leži u svakom pruženom detalju", kazala je autorka filma Sandra Iršević.

Priča se ne završava samo na lipoti i kreativnosti slamarstva. Ona je takođe održiva priča. U svitu koji sve više teži očuvanju prirode i smanjenju negativnog uticaja našeg dilovanja, slamarstvo se ističe ko primer održivog umitničkog izraza. Slama je prirodni resurs, obnovljiv materijal koji se lako mož pronać u našoj okolini. Kroz film, ističemo važnost očuvanja prirodni resursa i promovisanja održivog načina života.

Tekst je nasto u okviru projekta "Bunjevački jezik kroz slamu" koji je realizovan nuz podršku Ministarstva informisanja i telekomunikacija. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica"

i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice". Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Ministarstva informisanja i telekomunikacija.

Ovaj projekat je sufinansiran iz Bužeta Републике Србије - Министарства информисања и телекомуникација. Ставови изнети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је доделио средства.

JUBILEJ – 20 GODINA INTERNACIONALNOG FESTIVALA FOLKLORA "PRIMORSKO 2023"

Primorsko, Bugarska
23 - 29.06.2023. g.

Jubilarni, 20. Internacionalni festival folklora "PRIMORSKO 2023." okupio je birane učesnike iz osam država. Naravno, ni ove godine nije bilo ansambala iz Rusije, Belorusije i Kazahstana što je u mnogome umanjilo kvalitet programa. Bunjevački kulturni centar iz Subatice predstavljao je, kako našu varoš, tako i Republiku Srbiju. Po opštoj ocini više nego uspišno, a Miroslav Vojnić Hajduk – Marača bio je laureat festivala.

Milica Rukavina, vođa etno grupe BKC-a, nastupala je solo i nuz pratnju nadaleko čuvenog Milorada – Miće Jankovića i mađarskog harmonikaškog orkestra. Ova

uspišna saradnja počela je još ranije i po svim izgledima nastaviće se i u buduće. Nuz članove BKC-a, u Bugarskoj su bili i članovi bunjevački udruženja iz Mađarske (Kačmar, Gara, Baja i Madaraš). Ovaj projekat su podržali NSBNM ko i „Bunjevačka matica“.

Umitnički rukovodilac i menadžer BKC – a, Miroslav Vojnić Hajduk - Marača

SREBRNI SUNCOKRET ZA SANDRU IRŠEVIĆ

Sandra Iršević, pridsidnica Odbora za informisanje "Bunjevačke matice", članica Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine i glavna odgovorna urednica portala www.ecofeminizam.com i pridsidnica UG "Malin" nagrađena je Srebr-

nim suncokretom na Festivalu Žisel. Prinosimo intervju od kolega u celosti:

Film „Slamarke: izrada umitnosti od slame – veza između nasliđa, kreativnosti i održivosti“ Sandre Iršević iz Subatice nagrađen je drugom nagradom ko i specijal-

nom nagradom za montažu (Slobodan Gabrić) na 53. međunarodnom festivalu amaterskog filma „Žisel“ koji je održan od 4. do 6. avgusta u Omoljici.

Druga nagrada, plaketa „Srebrni suncokret“, diploma i 20.000 dinara dodelje-

na je Sandri Iršević, iz Subatice, za film „Slamarke: izrada umitnosti od slame – veza izmed nasliđa, kreativnosti i održivosti“. Za ovaj film specijalnu nagradu za najbolju montažu – plaketu „Zlatni suncokret“ i diplomu osvojio Slobodan Gabrić, saopštio je žiri ovog festivala.

To je bio i povod za razgovor sa autorkom ovog filma.

Film Slamarke izazvao je veliku pažnju publike, al i žirija i nagrađen je drugom nagradom ko i specijalnom nagradom za montažu na Žiselu? Da li ste očekivali nagradu i koliko vam ona znači?

Oduševljeni smo što je naš film „Slamarke“ izazvao takvu pažnju i pofalu publike i žirija na festivalu, što nas je duboko ganulo. Iako smo imali nadu da će film biti dobro prihvaćen, nagrada je za nas iznenađenje i čast. Radili smo pridano na filmu, kako na režiji i scenariju, tako i na montaži. Posebno smo birali muziku. Lično nisam tila da budu tamburaši, što se uglavnom vezuje za sever Srbije i Bunjevce, želila sam nešto novo. Tako sam naišla na vrlo zanimljivu kantri muziku i baš mi se uklopila u temu i dodaje:

Posebno smo kolega Slobodan Gabrić i ja ponosni na priznanje i to specijalnu nagradu za montažu na Žiselu to je zaista veliko pri-

znanje i to priznanje za njegov rad. Nagrada nam mnogo znači jel je to potvrda da smo na pravom putu i da su naš trud i vizija pripoznati. Ovo je prvi put da smo učestvovali na festivalu, što je za nas bilo uzbudljivo iskustvo.

Koliko su nagrade podsticajne za stvaraoce u vizuelnoj umitnosti?

Nagrade su svakako podsticajne za stvaraoce u vizuelnoj umitnosti, jel pružaju motivaciju da nastave sa svojim radom i istraživanjem. Meni je posebno drago priznanje, jel se nalazim na doktorskim studijama digitalne produkcije na „Educonsu“ i film je samo dio istraživanja koji radim i realizujem, kroz kratke dokumentarne filmove, fotografije i slično.

Koliko je za autore značajno da učestvuju na festivalima?

Učešće na festivalima je izuzetno važno za autore, jel omogućava da njihovo dilo bude predstavljeno široj publici, al i kritičarima i profesionalcima u industriji. Festivali pružaje priliku za razminu iskustava i ideja, ko i mogućnost da se dobije povratna informacija koja mož pomoć autorima da unapride svoj rad. Takođe, učešće na festivalima mož pomoć da se teme koje obrađuju filmovi dovedu do većeg broja ljudi i da se širi svest o određenim pitanjima.

Od članova žirija sam čula da je i dilovalo ko da je film dio jedne šire celine, nekog istraživanja, u stvari kako je nasto vaš film i da li možmo očekivat nastavak u smislu dalje obrade teme izrade novog dokumentarnog rada na temu život na selu?

Film „Slamarke“ je zaista dio jedne šire celine istraživanja života na selu i bunjevačke kulture. Naša namera je bila da istražimo autentičan način života i tradiciju kroz priču o slamaricama. Istovrimeno istražujući i očuvanje bunjevačkog jezika. Nastavak teme el izrada novi dokumentarni radova na slične teme svakako su mogući i razmatramo ji ko buduće projekte. Bunjevci su posebno vezani za zemlju i čuvaje svoju tradiciju i kulturu i dan - danas. Veoma su zanimljivi običaji u vezi košenja žita – ris, el priskakanje vatre. Sa druge strane salaši i život na selu su inspiracija mnogim umitnicima i književnicima. Verovatno će bit nastavak, al o tome, kad dođe vrime.

Kažu da je film bio tematski prijatno osviženje i osvitlio je jedan novi ugao tradicije i kulture i daje doprinos očuvanju bunjevačkog jezika. Šta vam je bila namera prilikom pravljenja filma?

Raduje nas da su ljudi pripoznali film ko tematsko osviženje koje baca novo svi-

tlo na tradiciju i kulturu. Naša namera je bila da približimo gledaocima nešto autentično i malo poznato. Te da doprinesemo očuvanju bunjevačkog jezika kroz umitnost. Smatram da je slama naš jezik, naše pismo, to

je bunjevačko zlato... Naša istorija i inspiracija.

Ovaj projekat je sufinansiran iz Bužeta Republike Srbije - Ministarstva informisaња i telekomunikacija. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.

Kritički osvrt na feminističku umitnost i slamarstvo: Perspektive teoretičarki

Uvod:

Feministička umitnost je tokom protekli decenija igrala ključnu ulogu u razotkrivanju patrijarhalni normi u izražavanju ženski iskustava. U okviru feminističke umitnosti, ruktvorine su često bile korišćene ko sridstvo političkog izraza, a to se odnosi i na izradu slika i predmeta od slame. U ovom eseju, istražićemo kritičko stanovište feminističke umitnosti prema slamarstvu.

Judith Butler ističe da izrada predmeta od slame mož bit kontroverzna u feminističkoj umitnosti jel nosi opasnost od zamagljivanja društveni i ekonomski nejednakosti. Butler tvrdi da se ova vrsta ruktvorina često povezuje sa ruralnim tradicionalnim kontekstom, te da mož perpetuirat stereotipe o ženama koje se bave ruralnim poslovima. Ona upozorava na

opasnost da se rad žena u slamarstvu romantizuje el marginalizuje ko "folklor", umisto da se pripozna ko politički izraz.

(Izvor: Butler, Judith. "Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity." Routledge, 1990)

Hilary Robinson smatra da izrada predmeta od slame pridstavlja potentan politički izraz u feminističkoj umitnosti. Ona ističe da slamarstvo mož bit sridstvo da se istražuju ženska iskustva i identiteti, ko i da se izazovu stereotipi i norme vezane za rodnu ulogu. Robinson naglašava da ova vrsta ruktvorina pruža prostor za umitnice da istraže veze izmed prirode, materijalnosti i ženske kreativnosti. (Izvor: Robinson, Hilary. "Feminism-Art-Theory: An Anthology 1968-2014." Wiley-Blackwell, 2015)

Griselda Pollock ističe da je izrada predmeta od

slame važan aspekt feminističke umitnosti, al izražava zabrinutost zbog potencijalne marginalizacije ruktvorina u odnosu na "visoku umitnost". Ona se zalaže za pripoznavanje slamarstva ko umitničkog izraza koji nosi političku i kreativnu snagu. Pollock naglašava potrebu da se vridnuje ženski rad u ruktvorinama i da se slamarstvo pozicionira unutar šireg umitničkog kanoana umitnosti. Ona tvrdi da izrada predmeta od slame mož bit revolucionaran čin koji osnažuje žene i pruža alternativu dominaciji muški umitnički praksi. Pollock takođe ističe da slamarstvo mož bit način da se uključuje pitanja ekologije i održivosti, pružajući umitnicama mogućnost da istražuju odnos izmed čovika i prirode. (Izvor: Pollock, Griselda. "Vision and Difference: Femininity, Feminism, and Histories of Art." Rout-

ledge, 1988)

Kroz ove tri različite perspektive teoretičarki, primetno je da postoji niz stavova o odnosu feminističke umitnosti prema slamarstvu. Dok niki teoretičarke izražavaju zabrinutost zbog moguće reprodukcije patrijarhalni normi el marginalizacije rukotvorina, druge vide slamarstvo ko potentan politički izraz i priliku za osnaživanje žena. Ipak, sa-glasne su u tome da slamarstvo i rukotvorine uopšte imaju značajno mesto u feminističkoj umitnosti, jel

pružaje prostor za istraživanje ženski iskustava, izazivanje stereotipa i reinterpretaciju tradicionalni ženski veština.

Kroz kritičko osvrtanje feminističke umitnosti na-dovezane na rukotvorine i slamarstvo, otvara se prostor za dalju diskusiju i istraživanje kako bi se bolje razumila složenost ovog odnosa. Važno je nastaviti proučavati radove umitnica, teorijske perspektive i društveni kontekst kako bismo dublje sagledali uticaj i značaj rukotvorina u feminis-

tičkoj umitnosti.

Sandra Iršević

Tekst je nasto u okviru projekta "Bunjevački jezik kroz slamu" koji je realizovan nuz podršku Ministarstva informisanja i telekomunikacija. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica" i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice". Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Ministarstva informisanja i telekomunikacija.

Kako se nosi i oblači bili šling?

Bili vez, takozvani šling sa etno motivima, karakterističnim za Bunjevce pronašo je svoje mesto i u modi. Nekada je bili vez bio veoma zastupljen kod Bunjevaca. Ima razni tehnika ali je za

Bunjevce prepoznatljiv šling, odnosno vez koncom na bilom platnu, di su se bušile rupice i obrađivale, bilim koncom. Šling se posibno ističe kod nošnjji. Dal je lako il teško obući šlingovano ruvo

kazla je Vesna Takač.

"Znači, prekrstimo tu rnir, zavežemo da stoji kako treba. Pa onda dođe mala suknjica i tribamo stegnit da ne diše. Inače, kad se stežu oni znaju kako triba i dokle,

triba. Za sve tri podsuknje je isti postupak. Inale, kada se oblači šling obavezno devojka mora da obuče papuče, jer se igra u papučama nikako u cipelama. Kosa mora bit u punđi. Ima posla ali na sceni izgleda fensi i mi Subotičani jako volimo Bunjevke da igramo i stoji nam”, kazla je kroz osmih naša sagovornica.

Nakon suknji i podsuknji oblači se košulja koja se zove zlatarica, jer su rukavi rađeni sa zlatnim koncom. Ima deset komada i svi su različiti. Ondak ide jelek.

“Sad dolazi ona glavna suknja, odnosno glavni šling. Obavezno su svi šlingovi ravni, odnosno da kad se podpasiva nemaje “stomak” da bude ravno. Inače, imamo i šling star oko 100 godina doneli su nam ga na poklon, odnosno KUD-u “Aleksandrovo””, dodaje Vesna

Takač, KUD Aleksandrovo.

Kecelja ista ko i suknja se veže, ništa ne ide na gumu.

“Svaka svila ima pravila kako se nosi. Ako je bila, ondak je sve u bilom, ako je pak, šarena. Kad se u bili šlin obuče ko snaša je. Za dužijancu se u kosu stavi i cvit u kosu”, divani Vesna Takač, KUD Aleksandrovo.

Da podsitimo, vez je tokom sridnjeg vika u Srbiji bio sastavni dio obrazovanja. Divojke su od malena učene da vezu, heklaju i štrikaju, a kasnije čak i u Jugoslaviji u okviru pridmita domaćinstvo učenici su učili vez. I porid napritka tehnologija i mašinski obrada platna, Bunjevke neguju šling i znanja prenose na mlađe generacije.

S.Iršević

Foto: B.Mihajlović

Tekst je nasto u okviru projekta "Bunjevački jezik

kroz tadicionalna ila i zanate“ koji je realizovan uz podršku Varoši Subatica. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica" i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice". Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Varoši Subatica.

Goran Vujković, striličar

“Sad dolazi ona glavna suknja, odnosno glavni šling. Obavezno su svi šlingovi ra-

vni, odnosno da kad se podpasiva nemaje “stomak” da bude ravno. Inače, imamo i

šling star oko 100 godina doneli su nam ga na poklon, odnosno KUD-u “Aleksan-

drovo”, dodaje Vesna Takač, KUD Aleksandrovo.

Kecelja ista ko i suknja se veže, ništa ne ide na gumu.

“Svaka svila ima pravila kako se nosi. Ako je bila, ondak je sve u bilom, ako je pak, šarena. Kad se u bili šlin

obuče ko snaša je. Za dužijancu se u kosu stavi i cvit u kosu”, divani Vesna Takač, KUD Aleksandrovo.

Da podsitimo, vez je tokom sridnjeg vika u Srbiji bio sastavni dio obrazovanja. Divojke su od malena u-

čene da vezu, heklaju i štrikaju, a kasnije čak i u Jugoslaviji u okviru pridmita domaćinstvo učenici su učili vez. I porid napritka tehnologija i mašinski obrada platna, Bunjevke neguju šling i znanja prenose na mlađe

generacije.

S. Iršević

Foto: B. Mihajlović

Tekst je nasto u okviru projekta "Bunjevački jezik kroz tradicionalna ila i zanate" koji je realizovan uz podršku Varoši Subatica. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica" i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice". Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Varoši Subatica.

Održana X likovna kolonija Bunjevačke matice

Održana je još jedna likovna kolonija "Bunjevačke matice" i to 10. po redu. Umitnici su inspiraciju

potražili na Paliću, a bili su smišteni u IPA kući. Kolonija je otvorena u petak, 01. septembra, a zatvorena 03.

septembra 2023. godine.

Svečanom otvaranju prisustvovalo je pridsidnik Bunjevačke matice Veljko Voj-

nić koji je i otvorio koloniju, a potom je divanio i Ivan Šarčević – Šarac poznat subatički slikar i pridsidnik likovnog odbora Bunjevačke matice.

Na ovoj likovnoj koloniji su učestvovali poznati slikari iz naše zemlje: Ivan Šarčević, Šandor Kerekeš, Đuro Maravić, Janoš Nađ Pastor, Imre Kesegi, Srećko Radulović, Kornelija Antonić, Šandor Tuzai, Pero Sadovek, Miroslav Biuković, Veroljub Pavić, Marija Bajus, Jene Višinka, Branko Maravić i Mišo Uzelac.

Radovi sa desete likovne kolonije Bunjevačke matice biće izloženi u novembru. Likovna kolonija održana je nuz pomoć Varoši Subatica i Ministarstva kulture.

Slamarstvo u Šandoru

U okviru programa proslave nacionalnog praznika Bunjevaca – „Dana Dužijance“; u Šandoru je u

subatu, 15. jula, održana „Radionica pletenja slame i pripravljanje perlica“, u organizaciji KUD

Aleksandrovo.

Bila je to prilika da se vridne žene iz Slamarske sekcije ovog KUD-a, uz

njeve goste, al i sve one koji su želeli pomoć, još jedared okupe, i spram svojeg znanja učestvuju u izradi perlica za učesnike i goste „Dužijance“.

“Peti put organizujemo ovaki program, pokazivamo kako se prave lipi predmeti od slame, al je prvenstveni cilj da se pripravi dosta perlica za centralnu proslavu, a pogotovo ove godine kad ćemo Dužijancu proslavit u Subatici, Novom Sadu i Beogradu. Okupili smo pe-tnajstak učesnika iz naše Slamarske sekcije, al i grupu mlađi koji uče. Oni su oduševljeni, učestvuju u izradi perlica, za sad rade lakše detalje, al se to može unapredit”, divani Tihomir Vrbanović, pridsidnik KUD „Aleksandrovo“.

Tekst je nasto u okviru projekta "Bunjevački jezik kroz slamu" koji je realizovan nuz podršku Ministarstva informisanja i telekomunikacija. Za sadržaj priloga odgovornost isključivo snosi "Bunjevačka matica" i redakcija časopisa "Rič Bunjevačke matice". Stavovi koji su u tekstu ne odražavaju nužno stavove Ministarstva informisanja i telekomunikacija.

Ovaj projekat je sufinansiran iz Bužeta Republike Srbije - Ministarstva informisaња i telekomunikacija. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.

BUNJEVCI.net

BUNJEVCI.net

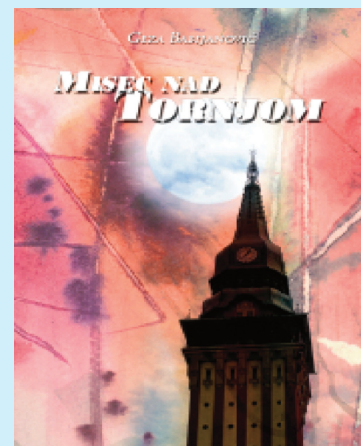
1.000 dinara

500 dinara

2.000 dinara

350 dinara

350 dinara

350 dinara

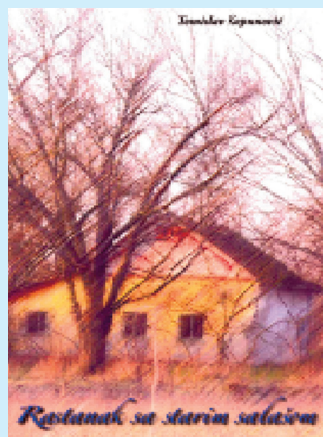
600 dinara

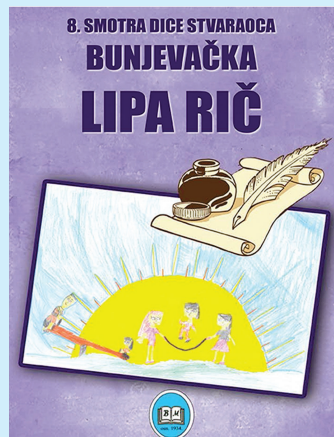
300 dinara

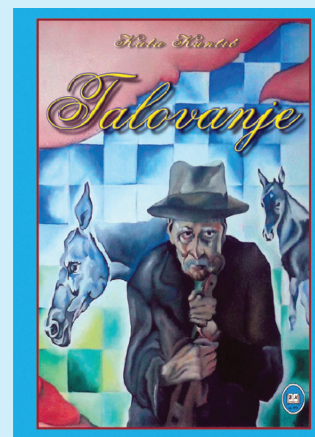
200 dinara

300 dinara

200 dinara

500 dinara

OSTALA IZDANJA

“Put nade” - Ivan Bašić Palković Didan - 150 dinara

“Istinu tražim” - Ivan Bašić Palković Didan - 150 dinara

“Dida pripovidaj mi” - Ivan Bašić Palković Didan - 300 dinara

“Ispod starog bagremara” - Geza Babijanović - 250 dinara

“Horske kompozicije” - Bela Tikvicki - 150 dinara

“Istorija Bunjevaca, Šokaca i bosanskih franjevaca” - p. Bernandin Unyi OPM. - 500 dinara

Суботица
Szabadka
Subotica

Покрајински секретаријат
за културу, јавно информисање
и односе с верским заједницама

Република Србија
Министарство
информисања и
телекомуникација

IZLOŽBA KULIWA

